

itü mimarlık fakültesi

şehircilik enstitüsü dergisi 16

- büyük şehir düzeni
the order of large cities
prof. Kemal Aru
- hava kirlenmesi ve planlama
air pollution and planing prof. Hande Süher
- Kentsel ulaşımplanlamasında toplu basın
politikası üzerine on the masa
transportation planning doç. dr. Ahmet
keskin
- Tarihi çevre koruma sürecinde
kullanıcıların rolü participation of
neighborhood people in the process of
the historical conservation
As. Nuran zeren
- Şehirsel arsa düzenleme yöntemleri
methods of land building ground
arrangement
y. Müh. Timuçin kayabaşı
- Savunucu planlama
advocacy planing
yazan: colboe çeviren:as. Arel gülmez
- plaza amerikan yaşamına uygun mudur?
italyan şehir tarihindeki kullanışları
Is the piazza on american?
Its uses in italian urban history
Yazarlar: michael c. Cunningham donald t.
Savore
Çevirenler:mim. Nurgül dırı mim. Nilüfer
temizyürek
- Kitap özeti
summary

1979

journal itu. faculty of architecture. institute of town planing
journal uti. faculte d'architecture . institut d 'urbanisme
journal tui. facultat für architektur . institut für stadtebau

tarihi çevre koruma sürecinde kullanıcıların rolü

As.Nuran ZEREN

ABSTRACT

ARTICIPATION OF NEIGHBORHOOD PEOPLE IN THE PROCESS OF HISTORICAL CONSERVATION

"Participation of people in the process of historical environment conservation" theme has gained priority in the recent years. Although providing the participation of people living in the district in conservation makes historical environment conservation a more difficult, longer, and expensive process, it is helpful in the prevention of unconscious destruction of the historical environment by the users, in determining demands of those living in the environment, in establishing their tendencies, in providing people's interest and trust in the planning organization and in planning, in fast and easy adoption of the conservation plan, and in partly preventing speculation.

The first step in the participation of people in the process of historical environment conservation can be making them believe in the necessity and usefulness of conservation, and preventing the unconscious destruction of the historical environment through radio, television, printed press and exposition meetings, during the stages of making the decision to conserve the historical environment, determining the purpose and objectives, preparing the program.

In the second step, information that would provide data for planning could be collected by finding out the thoughts, wants, needs, tendencies of the people living in the district, about the district, through advisory and discussion meetings, questionnaires during the stage of investigating the environment's, natural, historical, cultural, economic, social... data problems and possibilities.

In the third step, people's interest and trust in the planning organization and in planning, adoption of conservation decisions and

plan, and find out about people's ideas by giving them Information regarding planning could be provided through radio, television, printed press, expositions, films and dia shows, questionnaires, interviews, discussion meetings during the stages of evaluation, conversation and development decision making and project planning.

In the fourth step, during the stage of implemented execution of a healthy implementation that meets its purpose can be provided through radio, television, printed press, film and dia shows, exposition of conservation examples, and a bureau that will act as consultant, guide the people and provide technical and financial support when necessary.

TARİHİ ÇEVRE
KORUMA SÜRECİNE
ÇEVREDE YAŞIYAN
HALKIN
KATILMASI

Tarihi çevre değerlerinin korunması bilindiği gibi araştırmadan uygulamaya kadar uzanan geniş kapsamlı bir süreci içerir. Bugüne kadar yapılan uygulamalarda koruma çoğunlukla yalnız yasaklama ve kısıtlamaları içeren planlar ya da yönetmeliklerle gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Örneklerde umulanın tersine bu tür yasaklama ve kısıtlamaların tarihi çevrenin tahribini daha da hızlandırdığı görülmektedir. Ülkemizde tarihi çevrenin yok olması geniş ölçüde ekonomik zorlamalarla ve sosyal yaşam koşullarındaki değişikliklerle ilgili gibi görünüyorsa da aynı zamanda konuya o yörede yaşayanlarca verilen önemin azlığına da bağlıdır. Tarihi çevre, yörede yaşayan halkla bütündür. Koruma konusunda planların ve zorlayıcı güçlerin yürürlüğe girmesinden önce halkın bilinçlenmesi, korumanın o yöreyi kullanan halk tarafından benimsenmesi ve korumaya halkın istek duyması gerekir.

TARİHİ ÇEVRE
KORUMA SÜRECİNE
HALKIN
KATILMASININ
GEREĞİ

"Tarihi Çevre Koruma Sürecine Halkın Katılması" konusu son yıllarda önem kazanmış, günümüzde halkın katılımı yeniden geliştirme ve koruma planlaması çalışmalarında gerekli bir araç olarak görülmeye başlamıştır. Modern planlama, plancı, politikacı ve halk arasında oynanan üçlü bir oyun olarak tanımlanmaktadır (1). Uzun yıllar bu oyun politikacı ve plancı arasında oynanmış, planlama ile halkın doğrudan ilgisi önemsenmemiş, politikacının ve plancının halkın isteklerini ve düşüncelerini yansıttığı sanılmıştı. Boş alanların planlanmasından farklı olarak yeniden geliştirme ve koruma planlamaları mevcut alanı yaşayan insanları ile ele almak anlamını taşır. Plancıların ve mimarların halkın katkısı olmadan, onların düşüncelerini ve isteklerini dikkate almadan ortaya koydukları tekliflerin büyük bir kısmı yörede yaşayanların yaşam biçimine ve amaçlarına uygun olmadığı için uygulanamamakta ve direnç görmektedir(2). Planlamaya halkın katılımını sağlamak başlanlangıçta çok güç olmasına karşın, sonunda o yörede yaşayanlar ortaya çıkan fiziksel değişiklikleri daha çabuk ve kolay benimserler. Çevrede oturan kişiler kendi fikirleri üzerinde düşünüldüğünü görür, kendileri etken olarak planlama sırasındaki tartışmalara katılırlarsa planlama sonucu ortaya çıkan gelişmelere daha çok ve uzun süreli ilgi duyarlar (3). Planlamaya halkın katılımı çevrede yaşayan halkın

birbirleri ile olan bağlantısını da sağlamlaştırır, birbirlerinin fikirlerine uymaya, bir fikir etrafında birleşmeye zorlar. Çevredeki halk ile plancı (onlar ve biz) arasındaki direncin ve soğukluk hissinin ortadan kalkmasını sağlar ve planlama sırasında halkta beliren "ikinci sınıf insan" imajının kaybolmasına yardım eder (4). Planlama hakkında herkesin yeterli bilgisi olursa bazı kişilerin planlama sonucu ortaya çıkan değer tartışmalarından yararlanması (spekülasyon) bir ölçüde önlenabilir.

TARİHİ ÇEVRE
KORUMA
SÜRECİNE
HALKIN
KATILMASININ
GÜÇLÜKLERİ

Tarihsel çevre koruma planlamasına halkın katılmasını sağlamak gerekli ve yararlı olmakla birlikte insanların ilgisini çekmek, bir araya getirmek oldukça güçtür. Kişisel istekler sınırsız olduğundan çevrede yaşayan halkın (kullanıcıların) tüm isteklerini gerçekleştirmek, herkesi memnun etmek olanaksızdır. Burada en önemli konu kullanıcıların nitelikleri, eğitim ve kültür düzeyleridir. Kullanıcılar bireysel çıkarlarını sınırlayıcı kültür düzeyine erişmiş olmalıdır (5). Büyük ölçeklerdeki planlamalarda kullanıcıların sayısı artınca herkesin katılmasını sağlamak güçleşir. Temsilciler söz konusu olunca da yaşayan halkın düşüncelerini ve eğilimlerini tam olarak yansıtamama sorunu ortaya çıkar. Pahalı bir süreç olan planlamaya yeni mali yükler getirir, normal planlama sürecinin daha da uzamasına neden olur (6).

Özetle, korumaya yörede yaşayan halkın katılmasını sağlamak tarihi çevre korumayı daha güç, uzun ve pahalı bir süreç haline getirmesine karşın,

- Tarihi çevrenin kullanıcılarca bilinçsizce tahribinin önlenmesi konusunda,
- Koruma planlaması sırasında tarihi çevrede yaşayanların isteklerinin saptanmasında, eğilimlerin belirlenmesinde,
- Halkın planlama kuruluşuna ve planlamaya ilgi ve güven duymasında,
- Koruma planının çabuk ve kolay benimsenmesinde,
- Spekülasyonun bir ölçüde önlenmesinde yardımcı olabilir.

Planlamaya halkın katılması, şüphesiz plancı ile tüm toplumun birlikte oturup proje yapması anlamını taşımaz. Halkın plandan ve

TARİHİ ÇEVRE
KORUMA SÜRECİNE
HALKIN
KATILMASINI
SAĞLAYAN
ARAÇLAR

plancından, plancının halktan haberdar olması anlamını taşır. Bu bağlantıyı sağlamak konusunda öncelikle radyo, televizyon, gazete, dergi gibi kitle iletişim araçlarından yararlanılabilir. Ayrıca kitapçık, afiş, el ilanı, halkın toplu olarak bulunduğu okul, sinema, tiyatro gibi yerlerde sözlü duyuru, açıklama toplantıları gezici ve sabit sergi, film ve dia gösterileri gibi bilgi verici, anket, görüşme, tartışma ve danışma toplantıları gibi halktan bilgi ve yorum, alıcı özel araçlar kullanılabilir (7). Söz konusu araçların kullanılması sırasında halka verilen bilgilerin ve yapılan açıklamaların halkın anlayacağı dilde ve ilgisini çekebilecek düzende olmasına dikkat edilmelidir. Sergilerde ve gösterilerde olabildiğince renk ve hareket kullanılması uygun olur. Açıklama, tartışma ve danışma toplantılarının koruma alanı içinde yapılmasına, ses düzeninin, konuşmacıların sayısının ve süresinin halkı sıkımayacak şekilde düzenlenmesine özen gösterilmesi gerekir. Afişlerin ve el ilanlarının halkın toplu olarak bulunduğu yerlerde asılması ve dağıtılması, herkese ulaşabilmesi sağlanmalıdır. Anket ve görüşmelerde örnekleme söz konusu olduğunda seçilen grubun tüm halkı temsil edebilecek nitelikte ve yeterli sayıda olmasına önem verilmelidir.

TARİHİ ÇEVRE
KORUMA SÜRECİNE
HALKIN KATILMA
ADIMLARI

Koruma sürecine halkın katılmasının ilk adımı tarihi çevrenin bilinçsizce tahribinin önlenmesi, çevrenin kültürel değerinin ve öneminin anlatılması, halkın korumanın gereğine ve yararına inandırılması olabilir.

İkinci adımda o yörede yaşayan halkın o yöre hakkındaki düşünceleri, istekleri, ihtiyaçları, eğilimleri saptanarak planlamaya veri sağlayacak bilgiler toplanabilir. Çevredeki kişiler, kişisel ihtiyaçları kadar çevrenin ihtiyaçları hakkında da önemli bilgi kaynağıdırlar.

Üçüncü adımda özellikle projelendirme aşamasında halka planlama ile ilgili bilgiler verilerek halkın fikri alınabilir, böylece halkın planlama kuruluşuna ve planlamaya ilgi ve güven duyması, koruma kararlarının ve planının halkın benimseyeceği şekle getirilmesi

sağlanabilir.

Dördüncü adımda ise uygulama aşamasında, uygulamanın amacına uygun şekilde sağlıklı olarak yürütülebilmesi için halka uygulama ile ilgili bilgiler verilebilir. Bu amaçla örneklerle halka yol gösterecek, teknik danışmanlık yapacak, gereğinde mali destek de sağlayabilecek bir büronun kurulması düşünülebilir. Tarihi çevre koruma süreci aşamalarına bu adımlar gerekli iletişim araçları aracılığı ile uygulanabilir.

Tarihi çevre koruma sürecinde;

- Tarihi çevrenin koruma ve geliştirme kararının verilmesi,
- Amaç ve hedeflerin belirlenmesi,
- Programın hazırlanması aşamalarında: radyo, televizyon, gazete, dergi, kitapçık, broşür, afiş, el ilanı, halkın toplu olarak bulunduğu yerlerde sözlü duyuru ve açıklama toplantıları ile:
  - Tarihi çevrenin bilinçsizce tahribinin önlenmesi, çevrenin kültürel değerinin ve öneminin anlatılması, halkın korumanın gereğine ve yararına inandırılması
- Çevrenin doğal, tarihi, kültürel, ekonomik, sosyal verilerini, sorun ve olanaklarını inceleme aşamasında: anketler, görüşmeler, danışma ve tartışma toplantıları ile:
  - Tarihi çevrede yaşayanların isteklerinin saptanması, eğilimlerinin belirlenmesi, planlamaya veri sağlayacak bilgilerin toplanması,
- Değerlendirme,
- Koruma ve geliştirme kararlarını verme,
- Projelendirme aşamalarında: radyo, televizyon, gazete, dergi, kitapçık, afiş, el ilanı, gezici ve sabit sergi, film ve dia gösterileri, anket, görüşme, açıklama, danışma ve tartışma toplantıları ile:
  - Halka planlama ile ilgili bilgilerin verilmesi ve fikrinin alınması, koruma kararlarının ve planının benimsenmesi, halkın planlama kuruluşuna ve planlamaya ilgi ve güven duyması, Uygulama aşamasında ise: radyo, televizyon, gazete, dergi, kitapçık, afiş, el ilanı, sergi, film ve dia gösterileri, açıklama toplantıları,

- koruma örneklerinin teşhiri, teknik danışma bürosu aracılığı ile
- Uygulama sırasında halka yol gösterilmesi, gereğinde teknik ve mali destek de temin ederek uygulamanın planlama amacına uygun şekilde gerçekleştirilmesi sağlanabilir.

KAYNAKLAR:

1. LARS BRATTBERG : "Physical Planning Aspects", Revitalising Moderately Old Urban Areas, 11-16 September 1973, Congrees Gentium, Hamburg, Papers and Proceeding-Volume n, Netherlands, 1973, S. 113
2. James LOW : Priority Evaluation As An Aid to Public Participation, Hull School of Architecture Occasional Paper, No.1, 1971, S. 5
3. James LOW: y.a.g.e., S.6
4. James LOW: y.a.g.e. , S.6
5. James LOW: y.a.g.e., S.6
6. James LOW: y.a.g.e., S.6
7. HMSO People and Planning, Report of the Committee on Public Participation in Planning, HMSO, London 1969 (réprimé 1972) S. 32-3.1

TARİHİ ÇEVRE KORUMA SÜRECİ AŞAMALARI	KORUMA SÜRECİNE KULLANICI HALKIN KATILMA ŞEKLİ	KORUMA SÜRECİNE KULLANICI HALKIN KATILMA ARAÇLARI																	
TARİHİ ÇEVREYİ KORUMA KARARI ALINMASI	HALKA DUYURULMASI, HALKIN BİLİNÇLENDİRİLMESİ																		
KORUMA AMAÇ VE HEDEFLERİN BELİRLENMESİ	HALKA AÇIKLANMASI																		
PROGRAMIN AÇIKLANMASI	HALKA AÇIKLANMASI																		
ÇEVRE VERİLERİNİN, SORUN VE OLANAKLARININ İNCELENMESİ	HALKIN İSTEKLERİNİN, EĞİLİMİNİN, DÜŞÜNCELERİNİN SAPTANMASI																		
İNCELEMELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	DEĞERLENDİRMELERİN HALKA AÇIKLANMASI, TARTIŞILMASI																		
KORUMA VE GELİŞTİRME KARARLARININ VERİLMESİ	KARARLARIN HALKA AÇIKLANMASI, TARTIŞILMASI																		
PROJE SEÇENEKLERİNİN HAZIRLANMASI	SEÇENEKLERİN HALKA AÇIKLANMASI, TARTIŞILMASI																		
SEÇİLEN PROJENİN ONAYLANMASI	ONAYLANAN PLANIN HALKA TANITILMASI, HALKA BENİMSETİLMESİ																		
UYGULAMA	UYGULAMA PROGRAMININ DUYURULMASI, HALKA YOL GÖSTERMESİ																		